

2683

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Västergötland

Häggsteds sn

2683

Björkman, A. J. 1930

Svar på ALMA:s fråga 14
om Bm och biskötsel.

8 H. 4c

Exc. OSD (x)

Bin och biskötsel.
Häggesled i Hallands härad. A. J. Björkman.

Da biskötsel har utgått anor
här i landet, borde sådana även här på orten
ha länge förekommit. Den i gammal tid
i de stora skogarna förekommande riktiga
sillgängen på grova, ihåliga bräd med där
ofta befintliga wildbin gav en direkt anvis-
ning på sålunda att invälta bibostäder och läm-
nade materiell till sådana — biskochar. Orts-
namnet Biskochar på ett mindre skogsområde
^{här} i närheten inom grannsocknen Låva erinrar
om bider utan hårdhänt brädgallring.

När kalesället all stocka bi-
svarmen snart förekommit, avsågs dock inte
längre invägning i en bjök, ihålig stockbit

med insatta bottnar utan inlagning i helms
kupper. Dessa tillverkades av gråjeltrostskor
långhalms, som bandes med blåvna trådtråder
 (senare med rostning eller ståltråd). De omkring
 5 cm. tjocka halmlöckarna böjdes i spiral från
 nederst och upp till koppers, där hål för en
kräplogg formades (fig. 3 i frägel). Som stöd
 för konings- eller ungeltunga skod fanns
 inuti kvenne kops av glatta träspjåla. För
 passande ut och in beredd ett fläster antingen
 genom ett i undre kanten av bikuppen inlades
 en lämpligt uttagen träbit eller fördjupades i
bikuppesstens flästerbräc, någon gång även
hållat skäggel. Blåvna blev i en kupa
 på många, att de hade beinyt eller patto ut
 över eller under fläster, så bandes ytterligare
 av tre ä fyra varv en krans (a-ljud), som
 placerades under kuppen — en kransater kupa.

Landsm. Upps. 2683
 A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

Frgl. 14 VGL.

x Guforna ställdes på en bibänk eller
 var och en på tre i marken nedtagna pålar.
 Mellan kupa och den första brödbakningen
 blandes på yttre sidan lera, någon gång till-
 satte med gödset och liksom kring pluggen.
 Som täckning av varje kupa särskilt användes
 vändes kalmskappan av en långkalmskarve, vars
 avände ombundits hårt med flera mris var-
 andra liggande band av röster eller vajer
 (vidjor), denna kopp ofte skyddad för väsa
 genom en trärisa. Till sammanhålls-
 kappan av ett könneband (kunnband av
 trä eller bandjärn).

x Utom de vanliga biflära innehöll
 kupan vise och lidvis vassbi. Det dröjde
 länge, innan man kände atts verkliga upp-
 giften. Fören var väl den sammanhållande
 i samhället, men di onödiga vassbina bara åter.

Landsm. Upps. 2683

A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

VGL.

Frgl. 14

Blev det visfall, så iakttago detta genom oron
och mindre flit all dra, all ha gull på ben.

En moderkupa, gäläggs-kupa, venderkupa
venderleggare,
skumde svärma 1:e och 2:e svärm och ofla 3:e.

Svärmede på förstesvärmen fler några veckor,
var det gämsrusvarm. Förre andra svärmingen
mana been, d. v. s. visarna. Den ene befälde:

"All, ut!" Den andre bad: "Kvar, kvar!"

Siden en svärm stak räk i en klunga
på mer eller mindre svärtillygängtig plats, var
det all sa in bia och de försk all med all
möjlig påhittighet söka på komkupan placerad
intill svärmen. Så beskuggades med överhängda
bakar eller annat. För all befordera villigheten
att gå in stöka något honing i kupan eller i
brist därpå quod med bygräs (älgyräs, mjödspir
rea, filipendula ulmaria) och höret med en
större bräsked, någon gång under rökning.

Landsm. Upps. 2683
A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

VGL.

Fgl. 14

varvid nog ett och annat bisbeck kunde rannas.

Var oplast gott biar med anledning av
alla rikligt förekommande rosor äro många
då kvarvarande naturliga ängarna, men som
större införd klöverodling ledas under plogen. På-
lignskuporna beständes efter ryggen, och hufvud
upplydde vanligen d. a. svarmarna vittkorst, vari-
genom de sig själva följde, att unga dröbning-
ar dominerade i biaren, utan att man var så
särdeles medveten härom eller om dess betydelse.

Måling ^(på vintern) behövdes således mera pällan, och hufvudring
förekom ej mer än att uttagna kupor ställdes fram-
för de kvarvarande för övervakning samt för samma
ändamål torrskot med ringa honung och gamla,
mörka bränneskot. All på lockades björvi
beskyrnade fåga.

Som skydd vid flustret under vintern
för blåk, snö och fåglar stuckes grankvistar där
mellan skapen och lunnbandet. Skyddade och

Landsm. Upps. 2683
A. J. Björkman. 1930. HAGGESLED

VGL.

Fgl. 14

för förtidig solvärme framårs, så små kunde bäcka
 marken och bli ödesdiga för våra vilande och stel-
 vande ^{och de därför borde förspara sig} seta i kvate.
^{man} läs maln (-malen) kunde man till
 men ej yngelrösa m. m.

Skallning förkom ej, utan blev
 skakad. Svavel smältes, limrensor doppades därpå och
 några kvarterslänga bräpinnar klövös i ena
 änden till färdes för pensorna samt stukos in
 omkring en hand, grävd hål på sidan. Efter antänd-
 ning lyftes kupan övers, ett starkt, kort svarande
 hördes, blev följande till botten av hålan, nya pensor
 fästes i pinnarna och nästa kupa togs. Svick,
 men må man nu akta på att dessa små
 varder ej utsättes för den långsamma hungersdöden.

Honungen frånskildes skallen genom att
 dessa efter portering sönderbitades i en fin sikel,
 som med ett par bräspjälkor under var ställd
 över h. v. ett stort bräfat. Efter någon dags avrinning

Landsm. Upps. 2683
 A. J. Björkman. 1930. HAGGESLED

VGL.
 Fgl. 14

7

slogs den kvarvarande massan i ett hårt
med lite vatten, som därigenom blev till
x höningsvatten, och som kunde spisas till-
sammans med bröd eller med mjölk kokas till
x höningsgröt eller användas som bidrag vid
sötning av krydderier.

Den fina honungen älskar man
x tillammans med bröd. Efter att ha plattat
(sockrat) kunde den brukas på bröd - hön-
x ningsmörzås. Vid användning under förkyllning
blandades honungen i varm mjölk eller kaffe.

Det efter smältning i någon kittel och
från allt krut silade vax användes mera
för för tjurstöpning men såldes för övrigt för-
x utom någon bit att därmed vaxa cytra
och resper (becksträd).

Tur eller otur med bin var
ämne för tal. Köp av bisamhällen förskona

Landsm. Upps. 2683

A.J. Björkman. 1930. HAGGESLED

VGL.

Frgl. 14

82
sällan, utan vid nyuppsättning höj man
de lösa av någon biägare med flera
(så vida ^{och} ~~man~~ i ~~hand~~ över någon holländsk arm.
(kupor) Loflakupa stod en eller ett par
sommrar på nya stället för att lämna svir-
mar. I dessa ägde man sedan hitulen var,
och under kommande hörsas ledades skotten
av de kupor, som inses skulle övervintra,
i två likvärdiga hitulen, om vilka lottkastning
kunde ske. Var all tillit till att bekomma
bin och även bekvämt att blott behöva komma
och sköta. Efter något år kunde hindas,
att endera partier ville att hopabia skulle
bytas, så var och en fick egna samhällen. För-
modades, att därmed, den som påfordrat ut-
bytet, ^{ofta} mester biturn, så bia går ut.

Metoderna med skattning, samkupor
och slungning tillhöra ett senare skede i bi-
skötselns historia och började bli av allmänare
betydelse under senare fjärde delen av 1800-talet.

Landsm. Upps. 2683

A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

VGL.

Frgl. 14